

Oslo, 01.12.2020

Den nasjonale forskningsetiske komité for samfunnsvitenskap og humaniora (NESH)
info@forskningsetikk.no

Høringsinnspill

Forskningsetiske retningslinjer for samfunnsvitenskap og humaniora

Nasjonalmuseet takker for invitasjonen til å bidra med innspill til NESHs reviderte forskningsetiske retningslinjer.

NESH har virkelig gjort et grundig og godt arbeid med den nye versjonen av retningslinjene. Det er et gjennomarbeidet og klart formulert dokument, som vil kunne fungere som et nyttig verktøy for enkeltforskere og forskningsinstitusjoner.

Det å samle utgangspunktet for forskningsetikken i et innledende kapittel fungerer godt for å tydeliggjøre grunnleggende forskningsetiske prinsipper. Disse utdypes også på en oversiktlig måte gjennom oppbygningen av de påfølgende retningslinjene i fem deler.

Fagpersoner fra hvert av forskningsfeltene Nasjonalmuseet representerer har lest de reviderte retningslinjene og gitt innspill. Nedenfor er våre innspill strukturert etter disposisjonen i NESHs retningslinjer.

Punkt 1: God henvisningssikk

Punktet fokuserer i stor grad på henvisningsskikk ved bruk av skriftlige kilder i forskning. Det kunne med fordel utvides til å romme forskning som baserer seg på visuelle kilder (malerier, tegninger, fotografier etc.).

For også å dekke forskning som benytter kilder som ikke nødvendigvis er offentlige dokumenter, for eksempel korrespondanse eller notater i private arkiver, foreslår vi følgende tillegg i rødt, under dette punktet:

«Når forskere og studenter henter informasjon fra kilder utenfor forskningen, som offentlige dokumenter, nettressurser, **arkivmateriale eller visuelle kilder**, skal nøyaktige henvisninger gjøre det mulig å spore informasjonen tilbake til kilden.»

Punkt 28: Menneskers ettermæle

I utkastet er punktet formulert som følger: «Ved forskning på avdøde mennesker gjelder krav om respekt, dokumentasjon og etterrettelighet.» Vi foreslår her et tillegg, som er markert under i rød skrift.

«Ved forskning på avdøde mennesker gjelder **samme strenge** krav om respekt, dokumentasjon og etterrettelighet **som ved forskning på levende mennesker.**»

Punkt 32: Kulturhistoriske kilder

Til dette punktet vil vi foreslå noen konkretiseringer når det gjelder etisk håndtering av originalmateriale, for å synliggjøre noen viktige utfordringer innenfor museumsforskningen. Forslagene til utdypninger og konkretiseringer er markert i rød skrift under.

Kunnskap om fortiden er viktig for nåtiden og framtiden. Forskere skal behandle alle former for kulturhistoriske kilder på forsvarlig vis.

Forskning på tidligere kulturer og historiske epoker er avhengig av at kilder og kunnskap om fortiden behandles på forsvarlig vis. Kulturminner er ikke bare gjenstander eller objekter, men en kilde til kunnskap om mennesker som har levd før oss. Kulturminner omfatter både kulturarv og naturarv, så vel som vitenskapelig arv (landskap, steder, minnesmerker, gjenstander, tekster, arkiv med mer). **Der kulturminner også er kunstverk, fordrer dette særlige hensyn da disse både er museumsgjenstand og åndsverk.** Forskning på menneskelige levninger gir særlige etiske utfordringer.

Bevaring av kilder i arkiv, bibliotek og museer er en forutsetning for muligheten til å forske på egen og andres historie og for å sikre framtidige generasjoners mulighet til å ha en fortid. I forskning kan perspektiver og interesser skifte fra generasjon til generasjon, og vårt samfunn har ansvar for å sikre dokumentasjon **og innsamling** om **både** vår samtid **og fortid** så det finnes et utgangspunkt for senere forskning og granskning.

Forskning som ødelegger kildemateriale, reiser egne etiske dilemmaer. Verdien ved forskningen må veies opp mot hvor mye av materialet som ødelegges eller endres. **For kunstverk og kulturhistorisk materiale er det også etisk viktig hvor materialet er hentet fra (for eksempel vil en prøve fra en sentral motivdel være en større inngripen, enn en prøve av samme størrelse fra en mindre sentral del).** Alle inngripende tiltak som **behandlinger, reparasjoner og analyser av eller på museumsgjenstander eller kunstverk skal dokumenteres slik at fremtidig forskning eller etterprøvnbarhet av utført forskning er mulig.** Forskere og forskningsinstitusjoner må ikke bidra til plyndring, tyveri eller ulovlig omsetning av kulturminner. Forskere, museer og forskningsinstitusjoner må utvise aktsomhet og kun tilegne seg kulturminner og kulturhistorisk kildemateriale som er framkommet på en åpen, redelig og etterprøvnbar måte. Dersom opphavet er omstridt, ukjent eller uklart, bør forskere vurdere og avklare forskningsmaterialets opprinnelses- og eierhistorie (proveniens) for at forskningen skal

være etisk forsvarlig. Ved eventuell forskning på slikt materiale må forskere og forskningsinstitusjoner gi en forskningsetisk begrunnelse og bidra til åpenhet omkring proveniens.

Punkt 49: Deltakelse i tverrfaglig dialog

Vi ser at bruken av ordet «formidle» i den siste setningen i avsnittet kan skape forvirring: «Alle forskere har et felles ansvar for å formidle grunnleggende forskningsetiske normer, også i praksis.» Forslag til reformulering: «Alle forskere har et felles ansvar for å **handle i tråd med** grunnleggende forskningsetiske normer.»

Med vennlig hilsen,

Talette Simonsen

Forsknings- og utviklingsansvarlig

talettesi@nasjonalmuseet.no

+47 41573592